

BRENT Crude Oil (\$/b)		WTI Crude Oil (\$/b)	
06/10/2023 84.21	13/10/2023 87.00	06/10/2023 82.53	13/10/2023 83.97
<p>— Brent Crude</p>		<p>— WTI Crude</p>	
Henry Hub Natural Gas (\$/MMBtu)		Europe & Asia Natural Gas (\$/MMBtu)	
06/10/2023 3.18	13/10/2023 3.32	04/10/2023 11.85 14.15	11/10/2023 14.37 14.31
<p>— Natural Gas</p>		<p>— Dutch TTF Natural Gas — LNG Japan/Korea Marker</p>	

پویایی های بازار

بهای حامل های انرژی فسیلی همگی در هفته منتهی به امروز افزایش داشتند. بهای قیمت نفت خام شاخص «برنت» که در سال جاری از ۹۵ دلار گذشته بود صبح امروز به قیمت ۹۰,۸۹ دلار به ازای هر بشکه در بازار لندن فروخته شد. بازار نفت تحت تأثیر عوامل سیاسی از جمله حمله گروه فلسطینی حرکه المقاومة الاسلامیه (حماس) به جنوب اسرائیل و حمله قریب الوقوع این رژیم به باریکه غزه دچار تحول شده و صعود بیشتر قیمت نفت محتمل است. اما به صورت کلی علیرغم شگفتی های حمله حماس و خشونت افراطی اسرائیل در حمله به مناطق مسکونی، با توجه به دور بودن مناطق تولید نفت خام و گاز طبیعی خاورمیانه از میدان درگیری تأثیرات این منازعه بر بازار انرژی محدود است. برخی از خبرگزاری ها از احتمال باز شدن جبهه های جدید در این جنگ از قول وزیر امور خارجه ایران نوشتند که این خبر در بازار انرژی انعکاس قابل توجهی داشت.

بهای نفت خام «وست تگزاس اینترمدییت» که در هفته گذشته به ۸۲,۷۹ دلار به ازای هر بشکه در بازار کاشینگ در ایالات متحده سقوط کرده بود، امروز صبح به ۸۷,۶۹ دلار به ازای هر بشکه عرضه شد. ایالات متحده دو تانکر حامل نفت خام روسیه را به دلیل رعایت نکردن سقف قیمت اعمال شده بر نفت خام روسیه تحریم کرد.

بهای گاز طبیعی در هنری هاب به ۳,۲۴ دلار به ازای هر یک میلیون واحد حرارتی انگلیسی (بی تی یو) رسید که همراه با کاهش ۳ درصدی نسبت به ماه های گذشته، اما افزایش نسبت به هفته گذشته است. بهای گاز طبیعی در روتردام هلند با افزایش قیمت به ۱۴,۳۷ دلار به ازای هر میلیون بی تی یو رسید. بهای همین مقدار از گاز طبیعی فشرده شده در ساحل کره و ژاپن به ۱۴,۳۱ دلار هر میلیون بی تی یو افزایش یافت.

- **خطر کمبود گاز در کمین آلمان:** «مارکوس کربر» مدیرعامل شرکت RWE، که بزرگ‌ترین تولیدکننده برق در این کشور به‌شمار می‌رود، هشدار داد که به خاطر ادامه یافتن بحران انرژی در آلمان ممکن است این کشور در زمستان پیش‌رو با کمبود انرژی مواجه شود. به گفته وی سرد شدن هوا، امنیت انرژی آلمان به‌عنوان بزرگ‌ترین اقتصاد «اتحادیه اروپا» را تهدید می‌کند. بیش از یک سال است که به‌دلیل درگیری نظامی با اوکراین، روسیه صادرات گاز به آلمان را به میزان قابل توجهی کاهش داده است. «مارکوس کربر» در مصاحبه با یک نشریه آلمانی گفت: «اگر هوا خیلی سرد شود و یا شاهد اختلال در ورود گاز به آلمان باشیم، این اتفاق می‌تواند شرایط بسیار بحرانی را در نتیجه کمبود گاز و افزایش قیمت‌ها ایجاد کند. ما هیچ ساختار کنترل‌کننده شوک در نظام تأمین گاز خود نداریم و آلمان باید هرچه سریع‌تر ساخت زیرساخت‌های موردنیاز برای واردات گاز را تکمیل کند.» تا پیش از بحران اوکراین، آلمان ۴۰ درصد از گاز موردنیاز خود را از روسیه وارد می‌کرد، اما در پی بالا گرفتن تنش‌های نظامی بین مسکو و کی‌یف، برلین تصمیم گرفت تا با افزایش واردات گاز طبیعی مایع شده از مبادی دیگر، وابستگی خود به گاز روسیه را کاهش دهد. شرکت «اینس» که اپراتور انبارهای ذخیره‌سازی گاز در آلمان بوده نیز در ماه اوت هشدار داده بود که این کشور تا زمستان سال ۲۰۲۶-۲۷ با خطر کمبود گاز مواجه است.
- **تشدید درگیری نظامی در سرزمین فلسطین اشغالی:** براساس گزارش «بلومبرگ»، حمله غافلگیرانه نیروهای مقاومت فلسطینی به شهرک‌ها و اراضی اشغالی توسط رژیم صهیونیستی گمانه‌زنی‌هایی را نسبت به اثرگذاری این موضوع بر بازار جهانی در پی داشته است. حماس شنبه هفته جاری، بزرگ‌ترین حمله مسلحانه علیه اسرائیل در چند دهه گذشته را آغاز کرد و با موج حملات هوایی تلافی جویانه اسرائیل به غزه، درگیری‌ها همچنان ادامه دارد. هر چند رژیم صهیونیستی و نوار غزه، تولیدکننده بزرگ نفت نیستند اما بازارها از این هراس دارند که درگیری‌ها، به بی‌ثباتی منطقه‌ای گسترده‌تری منتهی شود. خاورمیانه میزبان بعضی از بزرگ‌ترین دارندگان نفت جهان از جمله ایران، عربستان سعودی، عراق و کویت بوده و همچنین مسیرهای ترانزیت مهمی مانند تنگه هرمز است که مهم‌ترین گلوگاه نفت جهان است. کارشناسان معتقدند بعید است که درگیری‌های

مذکور که تاکنون و براساس اعلام رسانه‌های صهیونیست به کشته شدن بیش از هزار فلسطینی و اسرائیلی از هر سو منجر شده، روی بازار نفت اثر زیادی بگذارد. با این وجود «پیر آندوراند» مدیر مؤسسه آندوراند کپیتال، معتقد است که این درگیری‌ها در کوتاه‌مدت روی بازار نفت اثرگذاری بیشتری نخواهد داشت، اما در بلندمدت روی قیمت و عرضه نفت به بازار تأثیر می‌گذارد. «باب مکنالی» مدیر مؤسسه رایپیدان انرژی و یکی از مقامات سابق دولت ایالات متحده، می‌گوید فقط در صورتی شاهد افزایش قیمت نفت در ادامه این درگیری‌های خواهیم بود که شاهد گسترش دامنه آن و کشیده شدن تنش‌های نظامی به کشورهای نفتی باشیم. «باب مکنالی» معتقد است هرگونه اختلال در عرضه نفت به بازار جهانی ناشی از همین درگیری‌های به افزایش قابل توجه قیمت منجر می‌شود. تحلیلگران بانک «مورگان استنلی» معتقدند ریسک کوتاه‌مدت برای عرضه نفت محدود است زیرا کشورهای منطقه لوانت، تولیدکنندگان بزرگ نفت نیستند. با این حال، این وضعیت در صورت گسترش درگیری به کشورهای دیگر منطقه، ممکن است تغییر کند.

➤ **حمایت «ولادیمیر پوتین» از تداوم کاهش عرضه نفت:** «ولادیمیر پوتین» در طی سخنرانی در کنفرانس انرژی در مسکو گفت: «برای ثبات بازار نفت، تعامل تولیدکنندگان بزرگ، به شکل آشکار و شفاف، ضروری است و با همین منطق، روسیه با شرکاء خود در چارچوب ائتلاف «اوپک پلاس»، همکاری خواهد کرد.» براساس گزارش «رویترز»، «ولادیمیر پوتین» گفت: «لازم است به اقتصاد جهان نگاه کرد و هشدار داد بدون کاهش عرضه قابل توجه، قیمت نفت احتمالاً به زیر ۵۰ دلار به ازای هر بشکه می‌رسید.» این اظهارات، قوی‌ترین سیگنال «ولادیمیر پوتین» تاکنون درباره ادامه محدودیت عرضه نفت خام «اوپک پلاس» در سال ۲۰۲۴ و فراتر از آن بوده است. این اقدام، مطمئناً از قیمت نفت پشتیبانی کرده و به نفع کرمیلین خواهد بود. «الکساندر نواک» معاون نخست وزیر روسیه، پیش از کنفرانس «هفته انرژی روسیه» که در مسکو برگزار می‌شود، از «عبدالعزیز بن سلمان» وزیر انرژی عربستان سعودی در مسکو، استقبال کرد. او گفت: «با شاهزاده عبدالعزیز درباره بازار نفت و همکاری در چارچوب گروه تولیدکنندگان نفت «اوپک پلاس»، گفت‌وگو کرده است.

➤ **حرکت جهان در مسیر گذار انرژی:** «فاتح بیرول» مدیر اجرایی آژانس انرژی بین المللی انرژی، با بیان اینکه گرایش زیادی در دنیا برای تولید و استفاده از انرژی‌های پاک و تجدیدپذیر شکل گرفته اعلام کرد: «در سال جاری میلادی ۸۰ درصد نیروگاه‌های برق که در دنیا تأسیس شده تجدیدپذیر بوده است.» او تصریح کرد که عمده نیروگاه‌هایی که برق تولید می‌کنند توسط انرژی خورشیدی کار می‌کنند و پس از آن منابع بادی و زمین گرمایی در رده‌های بعدی قرار دارند. به گفته «فاتح بیرول» در یک سال گذشته از هر ۵ خودرویی که در جهان فروخته شده ۱ خودرو الکتریکی بوده در حالی که در دو سال گذشته به ازای هر ۲۵ خودرو، ۱ خودرو الکتریکی فروخته می‌شد. «فاتح بیرول» تأکید کرد که توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر برای افزایش امنیت انرژی و مقابله با تغییر اقلیم بایستی در دستورکار قرار گیرد. از سوی دیگر مدیر اجرایی آژانس انرژی بین‌المللی انرژی تصریح کرد که سرعت توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر بستگی به این دارد که تا چه اندازه مواد معدنی نظیر لیتیوم در اختیار تولیدکنندگان انرژی پاک قرار گیرد. در حال حاضر تأمین مواد معدنی به مانع بزرگی در زمینه تولید انرژی‌های پاک تبدیل شده و مهم است که اینگونه مواد به قیمت مطلوب و در زمان مناسب در اختیار تولیدکنندگان قرار گیرد.

➤ **از سرگیری فعالیت نیروگاه‌های زغال سنگی در آلمان:** وزارت اقتصاد آلمان اعلام کرد که برلین قصد دارد با هدف ذخیره‌سازی گاز در فصل زمستان پیش‌رو، فعالیت تعدادی از نیروگاه‌های زغال سنگ‌سوز خود که پیش از این تعطیل شده بودند را دوباره آغاز کند. دولت آلمان به شرکت RWE که بزرگ‌ترین اپراتور نیروگاه‌های برق در این کشور است، دستور داده تا دو نیروگاه زغال سنگ‌سوز خود را مجدداً فعال کند. همچنین قرار است شرکت LEAG نیز به‌عنوان دومین تولیدکننده برق در آلمان دو نیروگاه زغال سنگ‌سوز خود را به مدار تولید بازگرداند. تمامی این نیروگاه‌ها زمستان سال گذشته هم فعال بودند، اما از اواسط فصل تابستان، فعالیت‌شان متوقف شده بود. انتظار می‌رود با توجه به دستور صادرشده نیروگاه‌های مذکور تا ماه مارس سال آینده میلادی بخشی از نیاز آلمان به برق را تأمین کنند. وزارت اقتصاد اعلام کرده که با هدف صرفه‌جویی در مصرف گاز برای تولید برق و جلوگیری از کمبود گاز در فصل زمستان، نیروگاه‌های مذکور وارد مدار خواهد

شد. همچنین در بیانیه وزارت اقتصاد آلمان آمده که این اقدام تأثیری بر هدف‌گذاری این کشور برای کنار گذاشتن کامل استفاده از زغال‌سنگ تا سال ۲۰۳۰ نخواهد داشت.

➤ **رکوردشکنی تولید نفت خام ایران:** تصمیم «اوپک پلاس» برای کاهش عرضه نفت از یک سو و اقدام داوطلبانه عربستان سعودی در کم کردن ۱ میلیون بشکه‌ای صادرات نفت خود در روز، موجب شد تا از ماه ژوئیه شاهد روند افزایشی قیمت نفت در بازار جهانی باشیم. با این وجود آمار «اوپک» نشان می‌دهد با وجود کاهش صادرات نفت عربستان سعودی اما افزایش صادرات نفت ایران و نیجریه موجب شده تا در ماه سپتامبر نسبت به ماه اوت تولید نفت «اوپک»، ۱۲۰ هزار بشکه در روز بیشتر شود. براساس آمار «اوپک»، شرکت‌های نفتی، و شرکت‌های رهگیری نفتکش‌ها در ماه سپتامبر کشورهای عضو «اوپک» در مجموع ۲۷,۷۳ میلیون بشکه در روز نفت تولید کرده‌اند. نیجریه ۱۱۰ هزار بشکه به تولید نفت خود اضافه کرده و ایران هم روزانه ۳,۱۵ میلیون بشکه در روز نفت تولید کرده که بالاترین میزان از سال ۲۰۱۸ تاکنون به‌شمار می‌رود.

➤ **سیگنال عربستان سعودی به ایالات متحده در خصوص افزایش تولید نفت خام:** عربستان سعودی به کاخ سفید اعلام کرده است اگر قیمت نفت بالا بماند، مایل است تولید خود را در اوایل سال ۲۰۲۴ افزایش دهد. روزنامه «وال استریت ژورنال» به نقل از مقامات آمریکایی و سعودی خبر داد هدف از این اقدام، جلب حمایت کنگره ایالات متحده برای عقد پیمان دفاعی مابین ریاض و واشنگتن است. عربستان سعودی هفته گذشته پیش از برگزاری نشست کمیته نظارتی مشترک وزیران «اوپک پلاس»، اعلام کرد به کاهش داوطلبانه تولید نفت خود تا پایان سال ۲۰۲۳ ادامه می‌دهد. براساس گزارش «رویترز»، کارشناسان بانک «گلدمن ساکس» معتقدند در سناریوی محتمل‌تری که تولید نفت عربستان سعودی در ۹ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۲۴ ثابت می‌ماند، میانگین قیمت نفت «برنت» در دسامبر سال ۲۰۲۴، به ۱۰۴ دلار به ازای هر بشکه خواهد رسید.

تفسیر منته - تحول ساختار صنعت برق در جهان و ایران

صنعت برق از ابتدای تولد خود در ایالات متحده به صورت تنظیم شده اداره می‌شد. از دلایل آن، می‌توان محدودیت‌های فناوریانه در آن زمان و وجود انحصار طبیعی در زنجیره تأمین برق به‌ویژه بخش‌های انتقال و توزیع را نام برد. در ایالات متحده عمدتاً صنعت برق را شرکت‌های خصوصی (یوتیلیتی) تشکیل می‌دادند. در حالیکه در اروپا صنعت برق عموماً به صورت عمودی و یکپارچه انحصاری بوده و در قالب شرکت‌های عمومی عمدتاً دولتی اداره می‌شدند. در گذشته نه چندان دور چنین تلقی می‌شد که صنایع با ویژگی شبکه‌ای نظیر برق و گاز به صورت یکپارچه، انحصار طبیعی هستند و همین مسئله، زمینه مداخله دولت در قالب مالکیت از ابتدای زنجیره تا انتهای آن را فراهم کرده است. در این زمینه طی گزارش حاضر به بررسی تحول ساختار برق در جهان و ایران می‌پردازیم.

۱- طی ۲۰ سال گذشته، یکی از بزرگ‌ترین پیشرفت‌ها در اندیشه تنظیمگری صنایع شبکه‌ای و خدمات عمومی، تصدیق و بازشناسی این امر بوده است که این صنایع به صورت یکپارچه انحصاری نیستند، بلکه از اجزای متعدد و مختلفی تشکیل شده‌اند. به‌طوریکه در واقع بسیاری از این اجزاء و بخش‌ها، به صورت بالقوه قابلیت رقابت‌پذیری را دارا هستند. بنابراین، معرفی رقابت برای بخش‌های رقابتی این صنایع، به‌طور معناداری روش‌های تنظیمگری آن‌ها را نیز تغییر داده است.

۲- با آغاز دهه ۸۰ میلادی به دلایل متعددی، این انحصار رفته رفته شکسته شد و یکی پس از دیگری جای خود را به صنایع رقابتی دادند. بدون شک یکی از مهم‌ترین عواملی که به رقابتی شدن این صنایع دارای ویژگی انحصار طبیعی منجر شده، تحول و پیشرفت فناوری است. بدین معنا که با گسترش علوم و پدید آمدن فناوری‌های جدید، اکنون دیگر صرفه‌های مقیاس در صنایع زیرساختی از بین رفته و امکان تولید در مقیاس‌های کوچک‌تر نیز فراهم آمده است. در همین زمینه، یکی از مهم‌ترین صنایع زیرساختی که در دهه اخیر رشد فناوری بسیار چشم‌گیری را تجربه کرده است، صنعت ارتباطات و مخابرات است.

پیشرفت فناوری در این صنعت، چنان قابل توجه بوده است که گاه از آن به‌عنوان «انقلاب» در این صنعت نیز یاد می‌شود. به‌عنوان مثال، ابداع فناوری ارتباطات بی‌سیم باعث شده که اتکاء به خطوط انتقال از بین رفته و لذا انحصار گذشته شکسته شود. در صنعت برق نیز فناوری‌های جدید به طرز کاملاً معنادار و ملموسی، مقیاس بهینه تولید در این صنعت را کاهش داده است. علاوه بر آن، میزان سرمایه‌گذاری اولیه لازم برای احداث واحدهای جدید و همچنین زمان لازم برای ساخت و به مرحله تولید رساندن آن‌ها نیز کاهش چشمگیری یافته است.

۳- از دیگر دلایلی که باعث کمرنگ شدن و از بین رفتن ویژگی انحصار طبیعی در صنایع زیرساختی از یک سو شده و همچنین امکان افزایش و توسعه رقابت در آن‌ها را از دیگر سو فراهم آورده است، تجدید ساختار و تفکیک این صنایع به فعالیت‌های مجزا از هم با ویژگی‌های اقتصادی کاملاً متمایز با یکدیگر است. به عبارت دیگر، در سال‌های اخیر با تغییر تفکر اقتصادی رایج، به تدریج این فرضیه مطرح شد که صنایع شبکه‌ای ادغام شده عمودی نه تنها ذاتاً دارای ویژگی انحصار طبیعی نیستند، بلکه هر کدام شامل فعالیت‌های متمایزی هستند که ویژگی‌های اقتصادی متفاوتی از کاملاً رقابتی تا درجاتی از انحصار را دارا هستند. همین امر، ضرورت تجدید ساختار این صنایع را فراهم ساخت.

۴- فرایند تجدید ساختار، به مجموعه‌ای از اقدامات متوالی و برنامه‌ریزی شده اطلاق می‌شود که در آن، یک صنعت یا بنگاه متولی با شرایط فعالیت و عموماً با مالکیت دولتی به یک صنعت یا چندین بنگاه متعدد با شرایط فعالیت رقابتی و عموماً با مالکیت خصوصی تبدیل می‌شود. این فرایند، مجموعه‌ای از اقدامات را شامل می‌شود که فقدان و یا طراحی نادرست محتوا یا زمان اجرایی نامناسب آن‌ها باعث اخلاص در نتایج مدنظر از تجدید ساختار می‌شود.

۵- در مورد صنعت برق، تجربه برخی کشورها نشان داد که برق را می‌توان به سه شاخه جدا از هم تفکیک نمود: تولید برق، انتقال برق و شبکه توزیع و فروش برق. بنابراین صنعت برق ظرفیت تفکیک شدن به سه صنعت زیر بخش را دارد و به همین خاطر است که در واقع آن چیزی که بیش‌تر از همه انحصاری باقی می‌ماند شبکه‌هایی هستند که امکان

انتقال برق را فراهم می‌کنند و بخش‌های دیگر این صنعت به بخش خصوصی واگذار شدند. به عبارت دیگر این صنایع به‌طور یکپارچه انحصاری نیستند، بلکه در برگیرنده فعالیت‌های متمایز و با خصوصیات حقوقی و اقتصادی متفاوت هستند.

۶- بنابراین با مطرح شدن امکان رقابت در بازارهای رقابت‌ناپذیر، موضوع حقوق رقابت نیز در این بازارها مطرح می‌شود. لذا در بخش‌هایی از این صنایع که امکان رقابت وجود دارد، حقوق عمومی رقابت به‌عنوان تسهیل‌کننده رقابت ورود پیدا می‌کند و بخش‌هایی نظیر خطوط انتقال در صنعت برق که هنوز امکان رقابت وجود ندارد، کماکان با ابزار تنظیمگری بخشی، تحت کنترل قرار می‌گیرند.

۷- اقتصاد با دو بازار رقابت‌پذیر و رقابت‌ناپذیر مواجه است که هر یک از این بازارها، به دلایلی در معرض شکست قرار دارند و در این صورت ضروری است از طریق ابزارهای تنظیمگری توسط نهادهای تنظیمگر مورد نظارت و کنترل قرار گیرند. ابزار حقوق عمومی رقابت به‌عنوان ابزار تنظیمگری بازارهای رقابت‌پذیر و ابزار تنظیمگری بخشی به‌عنوان ابزار تنظیمگری بازارهای رقابت‌ناپذیر هستند که هر یک از آن‌ها در مواردی نظیر نوع مداخله و مدت زمان مداخله، تفاوت‌های قابل ملاحظه‌ای با یکدیگر دارند.

۸- صنعت برق در ایران ابتدا به‌صورت خصوصی شکل گرفت، در کنار آن دولت نیز شروع به سرمایه‌گذاری در زیرساخت برق‌رسانی نمود. تا قبل از تأسیس سازمان برق در سال ۱۳۴۱ بخش خصوصی و دولتی همزمان فعالیت داشتند و برای مدیریت صنعت برق نهاد مستقلی وجود نداشت، امور مربوط به برق در سازمان برنامه و زیر نظر بخشی به نام مدیریت برق اداره می‌شد. با تأسیس وزارت آب و برق در سال ۱۳۴۲ سازمان برق در معاونت واحد برق آن ادغام شد. وزارت آب و برق همزمان بهره‌برداری، نظارت و توسعه صنعت برق را بر عهده داشتند.

۹- بهره‌برداری از صنعت برق با تأسیس ده شرکت برق منطقه‌ای صورت پذیرفت. با شکل‌گیری شبکه سراسری برق، شرکت عمودی یکپارچه تولید و انتقال نیروی برق ایران (توانیر) در سال ۱۳۴۷ تأسیس شد. در سال ۱۳۵۳ وزارت نیرو با در اختیار گرفتن وظایف و اختیارات گسترده‌تر از وزارت آب و برق، شامل برنامه‌ریزی و تحقیقات حوزه انرژی،

تأسیس شد. همزمان با موج جهانی مقررات زدایی^۱ از صنعت برق در دهه ۹۰ میلادی، در ایران نیز موضوع مطرح و تغییر نظام تنظیمگری صنعت برق در دستور کار قرار گرفت.

۱۰- در اوایل دهه ۱۳۷۰، شرکت‌های مدیریت تولید برای اداره مستقل نیروگاه‌ها شکل گرفتند. تا پیش از این شرکت‌ها و نیروگاه‌ها به صورت متمرکز اداره می‌شدند. همچنین شرکت‌های توزیع برای تفکیک بخش‌های انتقال و توزیع در ابتدا زیرمجموعه شرکت‌های برق منطقه-ای تشکیل شدند. سازمان توسعه برق ایران نیز برای توسعه صنعت برق تأسیس شد. در اوایل دهه ۸۰ شمسی و در برنامه سوم توسعه، کاهش تصدی دولت در بخش‌های رقابتی در دستور کار قرار گرفت، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در تولید برق تصویب شد که منجر به شکل‌گیری نیروگاه‌های غیردولتی و خصوصی شد.

۱۱- در قانون بودجه سال ۱۳۸۱ به شرکت توانیر اجازه فروش نیروگاه‌های دولتی به بخش خصوصی داده شد^۲. در قانون برنامه چهارم و قانون بودجه سال ۱۳۸۳ شرکت مدیریت شبکه برق ایران به منظور راهبری شبکه، اجرای بازار و بورس برق و ترانزیت برق، به عنوان شرکت زیرمجموعه توانیر با تغییر اساسنامه یکی از نیروگاه‌ها تأسیس گردید. هیات تنظیم بازار برق نیز در بدنه وزارت نیرو به عنوان تنظیم‌گر بخش برق و مشاوره به وزیر نیرو تشکیل شد. قانون استقلال شرکت‌های توزیع در استان‌ها نیز در سال ۱۳۸۴ تصویب شد ولی اجرایی نشد.

۱۲- با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و قانون اجرای آن در سال ۱۳۸۶، واگذاری نیروگاه‌ها در این بستر و زیر نظر هیأت عالی واگذاری پیش رفت. شورای رقابت نیز به عنوان مرجع رسیدگی به رویه‌های ضد رقابتی بازارها به عنوان نهاد تنظیمگر عمومی شکل گرفت. در دهه ۹۰ شمسی شرکت تولید نیروی برق حرارتی با تغییر اساسنامه سازمان برق ایران تشکیل و بخش تولید به آن واگذار شد (مدیرعامل این شرکت با حکم وزیر نیرو منصوب می‌شود).

¹ Deregulation

^۲ این قانون به فروش نیروگاه زرگان اهواز منجر شد.

۱۳- مطابق ماده ۵۹ قانون اصلاح قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، شورای رقابت مکلف است در حوزه کالا و خدماتی که بازار آن‌ها به تشخیص این شورا مصداق انحصار است، پیشنهاد تأسیس و اساسنامه نهاد تنظیمگر بخشی را به هیئت وزیران ارسال نماید. این پیشنهاد در سال ۱۳۹۸ ارسال شد ولی به تصویب مجلس نرسیده است. در ایران علیرغم تغییرات ظاهری شکل گرفته همچنان مجزاسازی بخش‌های تولید، انتقال و توزیع به صورت کامل صورت نگرفته است. تجربه ایران در زمینه تحول نظام تنظیمگری صنعت برق مطابق جدول (۱) است.

جدول ۱: وضعیت بازار برق ایران

موضوع	شرح
بستر سیاستی تغییرات ساختاری	از طریق قوانین برنامه‌های توسعه و قوانین بودجه و تغییر اساسنامه شرکت‌ها توسط وزارت نیرو و تصویب آن در هیأت وزیران، بدون تغییر ماهوی قانون سازمان برق
قانون مستقل برای دوران گذار	ندارد
جداسازی بخش‌های تولید و انتقال و توزیع و خرید و فروش برق	عدم موفقیت نسبی در تفکیک فعالیت‌هایی نظیر بهره‌برداری شبکه انتقال، بهره‌برداری شبکه توزیع و مدیریت شبکه برق (فنی و تجاری) از منظر حسابداری، حقوقی و مالکیت از یکدیگر
نهاد عمومی رقابت	شورای رقابت
نهاد تنظیمگر مستقل بخش برق	تاکنون چنین نهادی مبتنی بر ماده ۵۹ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی شکل نگرفته است و در حال حاضر، تنظیمگری بخش برق توسط هیأت تنظیم بازار برق وابسته به وزارت نیرو صورت می‌گیرد.
خصوصی‌سازی زیر نظر نهاد تنظیمگر	خیر
تعیین اصول تنظیمگری و نظارت در قانون	خیر

در استقبال از کاپ ۲۸

ابتکار شرکت های کوچک و متوسط خاورمیانه و شمال آفریقا در اجرای راهبردهای مربوط به خالص انتشار صفر

- ۱- دبیرخانه کاپ ۲۸، با همکاری گروه شرکت های کوچک و متوسط تغییر اقلیم^۳ و ائتلاف We Mean Business، برنامه ای اختصاصی برای کمک به شرکت های کوچک و متوسط در خاورمیانه و شمال آفریقا در اجرای راهبردهای مربوط به خالص انتشار صفر راه اندازی کرده است. کاپ ۲۸ با همکاری ابتکار SME Climate Hub برای ارتقاء نقش شرکت های کوچک و متوسط و بازیگران غیردولتی در فرآیند آب و هوا ایجاد شده است و سامانه هاب آب و هوای SME را برای اولین بار به زبان عربی در دسترس قرار داده است. این طرح، به کسب و کارهایی با کمتر از ۵۰۰ کارمند اجازه می دهد تا تعهد جهانی به رسمیت شناخته شده آب و هوایی داشته باشند و در پویش مسابقه تا صفر مورد حمایت «ملل متحد» قرار گیرند. همچنین دسترسی به ابزارها و منابع رایگان را برای کسب و کارها فراهم می کند تا راهبردهای کاهش انتشار را در سراسر کسب و کار خود پیاده سازی و گزارش سالانه پیشرفت خود را ارائه کنند و تا سال ۲۰۵۰ یا قبل از آن به خالص انتشار صفر دست یابند.
- ۲- «عدنان امین» مدیرعامل شرکت کاپ ۲۸، گفت: «کسب و کارهای کوچک و متوسط ۹۰ درصد از کل مشاغل در خاورمیانه و شمال آفریقا را تشکیل می دهند، از این رو آنها بخش عمده ای از اقتصاد منطقه را تشکیل می دهند و نقش مهمی در تسریع گذار انرژی در خاورمیانه و شمال آفریقا به شبکه جهانی دارند. گسترش و منطقه ای شدن مرکز آب و هوای SME در خاورمیانه و شمال آفریقا به ما کمک می کند تا فراگیرترین کاپ را ارائه کنیم، از کسب و کارهای کوچک و متوسط با اهداف اقلیمی خود حمایت کنیم و اطمینان حاصل کنیم که آنها بخشی حیاتی از تلاش های جمعی ما برای حفظ دما تا حد ۱,۵ درجه سانتیگراد هستند.»

³ SME Climate Hub

۳- علیرغم چشم‌انداز رو به رشد استارت‌آپ‌ها، کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، مانند هم‌تایان جهانی خود، با چالش‌هایی مانند دسترسی به منابع مالی، افزایش هزینه انجام کسب و کار، غلبه بر نابرابری‌های سیستمی، دیجیتالی شدن مقیاس، افزایش ظرفیت و مهارت، و دسترسی به منابع و شبکه‌ها مواجه هستند. این چالش‌ها زمانی تشدید می‌شوند که گذار به پایداری نیز در نظر گرفته شود. برنامه کاپ ۲۸ نقشی کلیدی در حمایت از کسب‌وکارها در منطقه برای حفظ مزیت رقابتی خود در یک اقتصاد به‌سرعت در حال تغییر خواهد داشت.

۴- «ماریا مندیلوس»^۴ مدیرعامل We Mean Business، شریک مؤسس مرکز آب‌وهوای SME، گفت: «از طریق گسترش مرکز آب‌وهوای SME، کسب‌وکارهای کوچک و متوسط را برای انجام اقدامات اقلیمی بسیج می‌کند و به ایجاد شرکت‌ها و جوامع انعطاف‌پذیرتر کمک می‌کند. در کاپ ۲۸، We Mean Business Coalition میزبان غرفه کسب‌وکار برای رهبری آب‌وهوا خواهد بود تا اطمینان حاصل شود که شرکت‌های بزرگ و کوچک در خط مقدم این بحث‌های مهم در دبی هستند. ما مشتاقانه منتظر همکاری با ریاست کاپ و شرکای تجاری و دولتی هستیم تا تغییرات دگرگون‌کننده موردنیاز برای مقابله با بحران آب و هوا را هدایت کنیم.»

۵- همانطور که توسط توافقنامه آب‌وهوای پاریس الزامی شده است، در کاپ ۲۸ اولین ابتکار سهام در زمینه تجارت در فضای کربن‌زدایی و فرآیندهای مربوط رونمایی خواهد شد، تا بر سر یک نقشه‌راه واضح برای تسریع پیشرفت از طریق گذار انرژی عملی جهانی و رویکرد «هیچ‌کس را پشت سر نگذارید» برای اقدام فراگیر آب‌وهوا، به توافق برسند. به‌طور خلاصه می‌توان گفت:

- مرکز آب‌وهوای SME ابتکاری از ائتلاف We Mean Business، ابتکار نقشه‌راه تصاعدی و کمپین Race to Zero سازمان «ملل متحد» است. با همکاری Normative و تیم Net Zero در دانشگاه آکسفورد، SME Climate Hub ابزارها و منابعی را فراهم می‌کند تا شرکت‌های کوچک و متوسط را قادر سازد تا تعهدات

⁴ María Mendiluce

اقلیمی را انجام دهند، اقداماتی انجام دهند و پیشرفت خود را در جهت کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای در راستای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای اندازه‌گیری کنند.

- We Mean Business Coalition با تأثیرگذارترین کسب‌وکارهای جهان همکاری می‌کند تا در مورد تغییرات آب‌وهوایی اقدام کند. ائتلاف یک گروه از هفت سازمان غیرانتفاعی شامل BSR، CDP، Ceres، Climate Group، CLG Europe، The B و Team WBCSD است. سازمان‌های مذکور اقدامات تجاری و سیاستی را تسریع می‌کنند تا انتشار گازهای گلخانه‌ای را تا سال ۲۰۳۰ به نصف کاهش دهند و انتقال فراگیر به اقتصاد خالص انتشار صفر تسریع شود.

همکاران این شماره: معین احمدی، محمد عظیم زاده، آریاکیا، سن راعی و عباس ملکی